

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte (RP 109/2025 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Jaana Heinonen, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Heidi Havinmaa, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Hanna Liski-Wallentowitz, arbets- och näringsministeriet
- servicechef Meeri Haapakoski, TyöHäme sysselsättningsområde
- sysselsättningsexpert Lassi Puonti, Finlands Kommunförbund
- verksamhetsledare Jukka Haapakoski, Työttömien Keskusjärjestö ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- UF-centret
- Folkpensionsanstalten
- Birkalands välfärdsområde
- Åbo sysselsättningsområde
- Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
- Finlands näringsliv rf
- Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT
- STTK rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf.

Inget yttrande av

- Akava ry.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

(1) Regeringen föreslår att lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte (189/2001) ändras så att en aktiveringsplan i fortsättningen endast utarbetas för arbetslösa vars huvudsakliga inkomst består av utkomststöd. För arbetslösa som har rätt till arbetslöshetsförmån utarbetas i fortsättningen ingen aktiveringsplan, utan en sysselsättningsplan. Om ett hinder för arbete för en arbetslös person som får arbetslöshetsförmån är sådana begränsningar av arbets- och funktionsförmågan eller problem med livshanteringen som inte kan lösas enbart genom att myndigheterna konsulterar varandra, utarbetas för honom eller henne en sektorsövergripande sysselsättningsplan enligt lagen om sektorsövergripande främjande av sysselsättningen (381/2023).

(2) Syftet med propositionen är att minska de myndighetsuppgifter som hänför sig till aktiveringsplanering och att åtgärda de överlappningar som finns mellan aktiveringsplanen och den sektorsövergripande sysselsättningsplanen. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet ställer sig positivt till propositionens syften. Sektorsövergripande stöd ska riktas till de personer som har behov av stödet. Det är också till fördel för kunden att servicesystemet förtydligas. Utskottet yttrar sig om propositionen till den del den gäller det egna ansvarsområdet.

Konsekvenser för arbetslösa

(3) Propositionens konsekvenser gäller arbetslösa som har rätt till arbetslöshetsförmån och för vilka det i fortsättningen inte utarbetas någon aktiveringsplan. I propositionen bedöms det att detta kan ha en positiv inverkan på ställningen för en arbetslös som har rätt till arbetslöshetsförmån, när den plan som han eller hon behöver kan utarbetas snabbare än tidigare.

(4) Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte är socialservice som personen kan hänvisas att delta i antingen i aktiveringsplanen eller i den sektorsövergripande sysselsättningsplanen. Enligt propositionen behöver cirka 60 procent av de arbetslösa som i nuläget berörs av aktiveringsplaneringen och som får arbetslöshetsförmån inte samordning av arbetskraftsmyndighetens, välfärdsområdets och Folkpensionsanstaltens tjänster, och för dem utarbetas således ingen sektorsövergripande sysselsättningsplan. Dessa personer kan inte heller i fortsättningen hänvisas till arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte.

(5) Det nämns också i propositionen att det är möjligt att vissa klienter som samtidigt behöver både arbetskraftsservice och socialservice faller utanför arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte. Sådana personer kan vara till exempel arbetssökande som inte får utkomststöd men som på grund av arbetsoförmåga inte kan delta i någon sysselsättningsfrämjande service.

(6) Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser det vara viktigt att arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte allt mer ändamålsenligt riktas till de kunder som har störst nytta av servicen. Arbets- och funktionsförmågan samt livshanteringen kan främjas genom andra socialvårdstjänster, såsom social rehabilitering.

Utlåtande AjUU 9/2025 rd

(7) Utskottet betonar vikten av att den arbetslösas servicebehov identifieras i ett så tidigt skede som möjligt och av ett nära samarbete mellan myndigheterna. Med tanke på det praktiska samarbetet är det viktigt att informationssystemen och informationsutbytet via dem fungerar.

Konsekvenser för arbetskraftsmyndigheterna

(8) I propositionen bedöms det att det i fortsättningen kommer att göras cirka 48 700 färre aktiveringsplaner eller uppdateringar av dem. Det beräknas också att cirka 40 procent av de personer som i fortsättningen inte får någon aktiveringsplan hänvisas till en sektorsövergripande bedömning av servicebehovet. Detta innebär cirka 11 700 nya bedömningar av servicebehovet och cirka 7 000 sektorsövergripande sysselsättningsplaner varje år efter lagens ikraftträdande.

(9) Utskottet påpekar att propositionen inte bedöms ha några konsekvenser som avsevärt minskar eller ökar arbetskraftsmyndigheternas kostnader och att regeringen inte föreslår några nya uppgifter för myndigheterna. Det är emellertid viktigt att följa utvecklingen av de sektorsövergripande bedömningarna av servicebehovet och antalet kunder i samarbetsmodellen för sektorsövergripande stöd och utvärdera propositionens konsekvenser för arbetskraftsmyndigheterna efter lagens ikraftträdande.

Samarbetet mellan arbetskraftsmyndigheterna och välfärdsområdena

(10) Enligt propositionen kan välfärdsområdets resurser i fortsättningen sannolikt bättre inriktas på de kunder som har behov av många olika stödformer. Vidare kan propositionen öka behovet av att stärka kunskandet inom arbetskraftsmyndigheten och bland Folkpensionsanstaltens personal när det gäller att i större utsträckning än tidigare identifiera kunders problem med arbets- och funktionsförmågan. Propositionen kan dessutom medföra ett ökat behov av att stärka samarbetet mellan myndigheterna och utveckla konsultationspraxis.

(11) Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet instämmer i det som sägs i propositionen, men betonar att tjänster som tillhandahålls av andra myndigheter inte kan ersätta de social- och hälsovårdstjänster som välfärdsområdena ansvarar för. De arbetslösa som behöver social- eller hälsovårdstjänster för att främja möjligheterna till arbete måste få tillgång dessa tjänster bättre än i nuläget. Utskottet anser det vara viktigt att man för att trygga kundernas tillgång till tjänster utreder möjligheten att införa incitament till välfärdsområdena för att främja sysselsättningen (se också AjUU 8/2025 rd, s. 5).

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande AjUU 9/2025 rd

Helsingfors 5.11.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Arto Satonen saml
vice ordförande Lauri Lyly sd
medlem Miko Bergbom saf
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Minja Koskela vänst
medlem Mikko Lundén saf
medlem Anders Norrback sv
medlem Olga Oinas-Panuma cent
medlem Karoliina Partanen saml
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Tere Sammallahti saml
medlem Timo Suhonen sd
medlem Henrik Vuornos saml
ersättare Pekka Aittakumpu saf
ersättare Pia Sillanpää saf
ersättare Juha Viitala sd.

Sekreterare var

utskottsråd Meri Pensamo.

Utlåtande AjUU 9/2025 rd

Avvikande mening

Avvikande mening

Motivering

Allmänt

Utvecklingen av lagstiftningen bör i första hand ta fokus på att förbättra kvaliteten på tjänsterna, stödja arbetssökande och vägleda svårssysselsatta mot arbete, särskilt i nuläget när arbetslösheten är så hög. Utöver denna proposition har regeringen gett riksdagen i uppgift att samordna det allmänna stödet (RP 112/2025 rd), utkomststödet och arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte (RP 116/2025 rd) samt serviceprocessen för arbetssökande och lagförslagen om utveckling av arbetsförmedlingstjänsterna (RP 108/2025 rd). Det rör sig om en stor helhet vars sammantagna konsekvenser i praktiken inte har bedömts alls. Genom det aktuella lagförslaget minskas också välfärdsområdenas finansiering med 1,6 miljoner euro.

I sakkunnigyttrandena har det betonats att arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte noggrant måste riktas till rätt målgrupp. Verksamheten får inte ersätta lönesubventionerat arbete eller annat arbete i arbetsavtalsförhållande. Arbetssökande som har färdigheter att utföra arbete eller delta i arbetskraftsservice ska inte hänvisas till arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Det primära målet för verksamheten är att stödja livskompetensen och förbättra sysselsättningsförutsättningarna.

Regeringens lösning är alltför schablonmässig. Sakkunniga påpekade för utskottet att en avgränsning som enbart grundar sig på beroendet av utkomststöd är en förenklad lösning, eftersom utkomststöd också beviljas många sådana arbetssökande för vilka den primära arbetslöshetsförmånen inte är tillräcklig. De är nödvändigtvis inte i behov av rehabilitering.

Arbetskraftsmyndighetens tjänster är inte till någon nytta om klienten i första hand har behov av välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster. Därför finns det risk för att arbetskraftsservicen överbelastas. En smidig servicestig förutsätter att kunden får de hälso- och sjukvårdstjänster som han eller hon behöver av välfärdsområdet.

Osäkerhetsfaktorer och eventuella risker

Syftet med arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte och hur den riktas i form av sådan socialservice som ges i sista hand bör säkerställas så att verksamheten i praktiken inte genomförs som en sådan oproportionerligt omfattande service för arbetslösa som i nuläget. Verksamheten ska endast riktas till sådana klienter som har ett grundat behov av verksamheten och till klienter inom utkomststödet. Det är osäkert hur tjänster inom arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte eller motsvarande tjänster tillhandahålls i fortsättningen när de överförs till kommunerna.

Det krävs kompetens och samarbete för att identifiera det sektorsövergripande servicebehovet. Vid utskottets sakkunnigutfrågning konstaterades det att de arbetslösa som är i behov av rehabilitering och som inte har rätt till utkomststöd eller sektorsövergripande sysselsättningsstjänster faller utanför verksamheten. Det är fråga om arbetslösa vars servicebehov förutsätter tjänster i likhet med arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, men som till exempel av famil-

Utlåtande AjUU 9/2025 rd
Avvikande mening

jeskäl inte får utkomststöd och inte heller uppfyller kraven enligt lagen om sektorsövergripande främjande av sysselsättningen. Arbetsoförmögna och klienter inom missbrukarvården och mentaltvården bör hänvisas till socialvårdstjänster.

Det är viktigt att notera att när långtidsarbetslöshet inte längre automatiskt inleder samarbete mellan myndigheterna, kan en del av klienterna bli utan det stöd de behöver, om deras servicebehov inte identifieras på något annat sätt. Därför är det viktigt att sysselsättningstjänsterna, socialvården och FPA samarbetar aktivt för att man i tid ska kunna identifiera vem som har behov av samordning av tjänsterna (AjUB 7/2024 rd).

Den sysselsättningsfrämjande servicen minskar

Trots det försämrade sysselsättningsläget och den ökade långtidsarbetslösheten har antalet klienter inom arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte sjunkit kraftigt i hela landet jämfört med siffrorna i början av 2024. Till exempel inom Åbo sysselsättningsområde har antalet klienter minskat med över 50 procent. Utöver den försämrade tillgången till tjänster har den minskade verksamhetsvolymen lett till en ekonomisk kris i organisationer som ordnar arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, vilket hotar hela sektorns förmåga att verka på övergångsarbetsmarknaden.

Ökad administrativ börda?

I propositionsmotiven antas det att Arbetskraftsmyndighetens administrativa arbete minskar när det i fortsättningen utarbetas färre aktiveringsplaner. Vid utfrågningen i utskottet framkom det dock att aktiveringsplanerna för Arbetskraftsmyndighetens del också nu delvis har gjorts upp genom ett förenklat förfarande, vilket innebär att det administrativa arbetet knappast minskar till följd av propositionen. De administrativa kostnaderna minskar i alla fall inte nämnvärt, utan de överförs till kommunerna och sysselsättningsområdena. Dessutom har det påpekats för utskottet att behovet av socialt arbete ökar i och med att klienterna och arbetsinsatserna ökar.

Avvikande mening

Vi föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 5.11.2025

Lauri Lyly sd
Juha Viitala sd
Piritta Rantanen sd
Timo Suhonen sd
Minja Koskela vänst